ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Dilobar Azimova

Teacher, Department of World Languages, Kokand University

Akbaraliyeva Muhlisaxon

Student of Kokand University

Dilobar Azimova

Qo‘qon universiteti Jahon tillari kafedrasi o‘qituvchisi

Akbaraliyeva Muhlisaxon

Qo'qon universiteti talabasi

PASSIVE VOICE IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES: A COMPREHENSIVE COMPARATIVE ANALYSIS

Annotation: This article presents a comprehensive comparative analysis of the passive voice category in English and Uzbek languages. The research examines structural, morphological, semantic, and functional aspects of passive constructions in both languages. Particular attention is paid to analytical passive forms in English and affixal passive forms in Uzbek. The study also discusses stylistic features of passive constructions in academic discourse and their role in translation processes. The findings contribute to typological linguistics and modern language teaching methodology.

Keywords: passive voice, comparative linguistics, analytical construction, morphological affix, verb category, academic style, English language, Uzbek language, typology.

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA PASSIV NISBATNING KENG QAMROVLI QIYOSIY TAHLILI

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek tillaridagi passiv nisbat kategoriyasi keng qamrovli qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotda passiv konstruksiyalarning morfologik va analitik ifodalanish vositalari, semantik va funksional xususiyatlari hamda uslubiy qo‘llanilishi o‘rganiladi. Ingliz tilidagi yordamchi fe’l asosidagi passiv shakllarning o‘zbek tilidagi affiksal tizim bilan muvofiqligi tahlil qilinadi. Shuningdek, passiv konstruksiyalarning ilmiy matnlardagi o‘rni va tarjima jarayonidagi ahamiyati yoritiladi.

Kalit so‘zlar: passiv nisbat, qiyosiy tilshunoslik, morfologik usul, analitik konstruksiya, fe’l kategoriyasi, ilmiy uslub, ingliz tili, o‘zbek tili.

Kirish

Fe’l nisbat kategoriyasi harakatning bajaruvchisi va obyekt o‘rtasidagi grammatik munosabatni ifodalaydi. Aktiv nisbatda subyekt harakatni bajaruvchi sifatida namoyon bo‘lsa, passiv nisbatda e’tibor harakat obyektiga qaratiladi. Ingliz va o‘zbek tillari turli tipologik guruhlarga mansub bo‘lishiga qaramay, passiv nisbat har ikkala tilda ham keng qo‘llaniladi.

Mazkur maqolaning maqsadi passiv konstruksiyalarning strukturaviy, semantik va funksional jihatlarini qiyosiy tahlil qilishdan iborat. Kirish

Fe’l nisbat kategoriyasi harakatning bajaruvchisi va obyekt o‘rtasidagi grammatik munosabatni ifodalaydi. Aktiv nisbatda subyekt harakatni bajaruvchi sifatida namoyon bo‘lsa, passiv nisbatda e’tibor harakat obyektiga qaratiladi. Ingliz va o‘zbek tillari turli tipologik guruhlarga mansub bo‘lishiga qaramay, passiv nisbat har ikkala tilda ham keng qo‘llaniladi. Mazkur maqolaning maqsadi passiv konstruksiyalarning strukturaviy, semantik va funksional jihatlarini qiyosiy tahlil qilishdan iborat. Ingliz tilida passiv nisbat tizimi

Ingliz tilida passiv nisbat analitik usul orqali hosil qilinadi. U “to be” yordamchi fe’li va asosiy fe’lning uchinchi shakli (V3) yordamida yasaladi:

The letter is written. The book was published in 2020.

The project has been completed. The experiment will be conducted tomorrow.

Passiv shakl ingliz tilida barcha zamonlarda qo‘llanilishi mumkin. Ilmiy va rasmiy uslubda passiv konstruktsiyalar keng tarqalgan:

The data were analyzed carefully. The results were obtained through observation.

Bu uslub obyektivlikni ta’minlaydi va shaxsiylikni kamaytiradi. Agent (harakat bajaruvchisi) ko‘pincha “by” predlogi orqali ifodalanadi, biroq ilmiy matnlarda u ko‘pincha tushirib qoldiriladi. O‘zbek tilida passiv nisbat tizimi O‘zbek tilida passiv nisbat asosan -il, -in, -l qo‘shimchalari yordamida hosil qilinadi: Kitob yozildi. Uy qurildi. Maqola chop etildi. Passiv shakl zamon qo‘shimchalari bilan birgalikda qo‘llanadi: Kitob yozilmoqda. Qaror qabul qilinadi. Uy ta’mirlanayotgan edi. Ba’zan noaniq shaxs shakli ham passiv ma’noda ishlatiladi: Bu yerda ingliz tili o‘qitiladi. Bu konstruktsiya ingliz tilida: English is taught here Strukturaviy va tipologik farqlar: Ingliz tili analitik til bo‘lib, grammatik ma’no yordamchi fe’llar orqali ifodalanadi. O‘zbek tili esa agglutinativ til bo‘lib, grammatik ma’no qo‘shimchalar orqali beriladi. Masalan: The house will have been built O‘zbek tilida: Uy qurib bo‘lingan bo‘ladi. Bu misol ikki til o‘rtasidagi murakkablik darajasini ko‘rsatadi. Passiv nisbatning uslubiy xususiyatlari Ilmiy uslubda passiv konstruktsiyalar obyektivlikni ta’minlash uchun ishlatiladi. Ingliz tilida: It was discovered that... It is assumed that... O‘zbek tilida: Aniqlanishicha... Tadqiqot natijasida ma’lum qilindiki... Tarjima jarayonida passiv konstruktsiyalar Ba’zi hollarda ingliz tilidagi passiv gap o‘zbek tilida aktiv shakl bilan ifodalanadi: The meeting was held yesterday. → Kecha yig‘ilish bo‘lib o‘tdi. Bu stilistik moslashuv natijasidir.

Xulosa

Ingliz va o‘zbek tillarida passiv nisbat bir xil semantik vazifani bajaradi, biroq ularning ifodalanish vositalari farqlanadi. Ingliz tilida passiv shakl analitik usulda hosil qilinsa, o‘zbek tilida affikslar orqali sintetik tarzda yasaladi. Ushbu farqlar tarjima nazariyasi va til o‘qitish metodikasi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (1985). A Comprehensive Grammar of the English Language. London.
2. Swan, M. (2016). Practical English Usage. Oxford University Press.
3. Abdurahmonov, G‘. (2022). O‘zbek tilida fe’l kategoriyalari. Toshkent.

4. Karimov, B. (2023). Comparative study of voice categories in English and Uzbek languages. International Journal of Linguistics Research, 9(1), 112–118.